

Suomen Hippos ry

Jalostushevosen rakenne ja terveysvaatimukset

LIITE 2. maa- ja metsätalousministeriön 9. joulukuuta 2004
vahvistamaan suomenhevosen jalostusohjesääntöön

Suomenhevosten ja lämminveristen ravihevosten terveystarkastus kantakirjauksen yhteydessä

(www.hippos.fi)

Näyttelypaikalle ei saa tuoda hevosta, jolla on todettu tarttuva sairaus tai jolla on tarttuvaan sairauteen viittaavia oireita. Sairaana (esim. krooniset voimakkaat ontumat tai hengitystiesairaudet) tai hyvin alikuntoisena hevosta ei myöskään esitetä näyttelyssä. Tällaisissa tapauksissa hevonen voidaan lautakunnan harkinnan mukaan jättää arvostelematta eläinsuojelullisista syistä.

Näyttelyyn ilmoittamisen yhteydessä kantakirjaan tarjottavan oriin omistaja tai haltija täyttää ja allekirjoittaa ilmoittautumiskaavakkeen, missä annetaan selvitys oriille tehdyistä leikkauksista sekä mahdollisista sairauksista tai käyttäytymishäiriöistä. Lämminveriset ravihevosoriit sekä suomenhevosoriit, joita tarjotaan juoksija- tai ratsusuunnalle on röntgenkuvattava ennen näyttelyä (kuvausohjeet erillisenä liitteenä). Kuvat toimitetaan etukäteen näyttelyeläinlääkärille, joka tarkastaa kuvat ja antaa niistä lausunnon. Työ- ja pienhevossuunnalle tarjottaville oriille röntgenkuvaus on vapaaehtoinen.

Orinäyttelyssä on aina paikalla Suomen Hippos ry:n määräämä eläinlääkäri, joka tarkastaa oriit näyttelypaikalla. Tamma- ja varsanäyttelyissä näyttelylautakuntaan ei normaalisti kuulu eläinlääkäriä. Tarvittaessa eläinlääkäri voi toimia lautakunnan apuna. Näyttelylautakuntien jäseniä koulutetaan säännöllisesti myös hevosten terveydentilan arvostelussa.

Oriiden tutkimuksessa kiinnitetään huomiota hevosen yleiskuntoon ja käyttäytymiseen. Erityisesti tutkitaan liikuntaelinten terveydentila, sukuelimet ja hampaat. Myös neurologinen tila huomioidaan. Normaalisti ns. invasiivisia tutkimuksia (esim. rektalisointi, hengitysteiden tähystys) ei tehdä, mutta tarvittaessa näyttelyeläinlääkäri voi vaatia eläinlääkärin todistusta, joka edellyttää myös tällaisia tutkimuksia tai omistajan suositumuksella tehdä ko. tutkimukset itse. Hevoselle tehdään normaalisti yleistutkimuksen lisäksi liikkeen tutkimus taluttaen käynnissä ja ravissa sekä ajokoe käynnissä ja ravissa. Vanhemmille lämminveriorille, joilla on jo jälkeläisnäyttöjä, ajokoe on vapaaehtoinen. Ajokoe on vapaaehtoinen myös

lämminveritammoille. Muussa tapauksessa ajokokeesta voi saada vapautuksen vain painavista syistä eläinlääkärin-todistuksen perusteella.

Tehtyjen tutkimusten perusteella näyttelyeläinlääkäri antaa oriin terveydentilasta sanallisen lausunnon, joka liitetään kantakirjauslausuntoon. Jalkojen terveys arvostellaan lisäksi numeroasteikolla 4-10. Myös röntgenlausunto liitetään kanta-kirjalausuntoon, mikäli kuvissa on todettu merkittäviä röntgenlöydöksiä.

Terveydelliset seikat voivat aiheuttaa hevosen hylkäämisen etenkin, jos sen suoritukset ovat tulosvaatimusten alarajoilla.

LÄÄKEAINETESTAUS

Oriinäyttelyissä noudatetaan Suomen Hippos ry:n ravikilpailusääntöjä lääkettä käyttävien suhteen. Valvonta suoritetaan pistokokein näyttelypaikoilla. Mikäli ori on eläinlääkärin määräämällä lääkekuurilla näyttelyn aikana, tästä on ilmoitettava näyttelyn eläinlääkärille tai lautakunnan puheenjohtajalle ennen näyttelyä. Tapauskohtaisen harkinnan ja eläinlääkärin todistuksen perusteella oriille voidaan myöntää lupa osallistua näyttelyyn myös lääkityksen alaisena.

KIVEKSET

Erilaisia kivesvikoja (esim. nivustyrä, piilokives, kiertynyt kives, kivesten epänormaali koko tai rakenne, kivistulehdukset) esiintyy hevosilla kohtalaisen yleisesti. Usein kivesviat heikentävät myös oriin hedelmällisyyttä (fertiliteettiä). Kivesvikojen periytyvyyttä hevosella on tutkittu vain vähän, mutta on viitteitä esim. väljien nivusaukkojen periytyvyydestä.

Mikäli näyttelyssä todetaan oriilla kivesvika, jonka epäillään vaikuttavan hedelmällisyyteen, voidaan ori määrätä fertiliteettitutkimukseen. Fertiliteettitutkimus vaaditaan aina, jos oriilla todetaan piilokives tai kiveksen puuttuminen.

Lämminveriori, jolla on/on ollut piilokives, voidaan hyväksyä kantakirjaan, mikäli oriin kilpailusuoritukset ovat riittävän hyvät ja oriin fertiliteetti on tutkimuksen perusteella hyväksyttävä.

Lämminveriori, joka on operoitu nivustyrän vuoksi, voidaan hyväksyä kantakirjaan, mikäli suoritukset ovat riittävän hyvät, oriin nivusaukot on eläinlääkärin suorittamassa rektaalitutkimuksessa todettu normaaleiksi ja oriin fertiilitteetti on tutkimuksen perusteella hyväksyttävä.

Suomenhevosori, jolla on/on ollut piilokives, voidaan hyväksyä kantakirjaan vain mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät ja oriin fertiilitteetti on tutkimuksen perusteella hyväksyttävä.

Suomenhevosori, jolta on poistettu kives nivustyrän vuoksi voidaan hyväksyä kantakirjaan vain mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät ja oriin nivusaukot on eläinlääkärin suorittamassa rektaalitutkimuksessa todettu normaaleiksi. Oriin fertiilitteetin on tutkimuksen perusteella oltava hyväksyttävä.

Mikäli oriilta on poistettu kives kivistulehduksen vuoksi, on tästä esitettävä eläinlääkärin todistus ja oriin fertiilitteetin on oltava tutkimuksen perusteella hyväksyttävä.

Kantakirjaan hyväksytyjen oriiden omistajien on ilmoitettava Suomen Hippokseen, mikäli ori myöhemmin operoidaan nivustyrän vuoksi.

Jalostusvaliokunta seuraa vuosittain oriiden varsomisprosentteja. Mikäli aihetta ilmenee ori voidaan määrätä fertiilitteettitutkimuksiin. Mikäli oriilla on ollut vuodessa yli 10 tammaa ja näiden varsomis-prosentti on alle 40% tai tois-tuvasti alle 50% tulee ori määrätä fertiilitteettitutkimukseen.

Fertiilitteettitutkimusten tulokset ovat julkisia.

HAMMASVIAT

Ylä- ja alapurenta kirjataan aina lausuntoon. Etuhampaiden lisäksi myös poskihampaat on tarkas-tettava. Suunavaajaa voidaan tarvittaessa käyttää tutkimuksessa.

Ns. "parrot mouth" (yläpurenta, jossa etuhampaat eivät lain-kaan osu toisiinsa) tai "monkey mouth" (alapurenta, jossa etuhampaat eivät lainkaan osu toisiinsa) ovat taustaltaan osin perinnöllisiä. Tällainen hevonen (ori tai tamma) voidaan hyväksyä kantakirjaan vain mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät.

Mikäli hevoselta puuttuu hampaita, voidaan vaatia eläinlääkärintodistus hammaspuutoksen syistä. Oriilta vaaditaan aina eläinlääkärintodistus hammaspuutosten syistä.

Hampaiden epänormaali kuluminen kirjataan lausuntoon.

HENGITYSTIET

Selkeät puhkurioireet mainitaan aina arvostelussa. Mikäli puhkurioireet ovat voimakkaat, tulee arvostelussa huomioida myös eläinsuojelulliset näkökohdat.

Nuorella hevosella selkeät puhkurioireet saattavat aiheuttaa hylkäyksen. Mikäli puhkurioireet ovat niin voimakkaat, että hevosella on jatkuvia hengitysvaikeuksia ja sen yleiskunto on heikentynyt, voi tämä aiheuttaa hylkäyksen eläinsuojelullisista syistä.

Normaalisti oriiden hengitysteitä ei tähystetä. Tarvittaessa endoskopiautkimus voidaan vaatia esim. epäiltäessä kurkun rakenteellisia tai toiminnallisia vikoja tai rasitusverenvuotoja.

IHOTTUMAT

Kesäihottuma kirjataan aina ylös. Talviaikana kantakirjatut hevoset voidaan tarvittaessa tarkastaa kesäihottuman varalta uudelleen kesäaikana.

KÄYTÖSHÄIRIÖT

Orinäyttelyyn ilmoittauduttaessa oriin omistaja tai haltija ilmoittaa ilmoittautumislomakkeessa oriilla esiintyvät käytöshäiriöt.

Vakavat käytöshäiriöt (esim. puunpureminen, ilman nieleminen, kutominen, vihaisuus) kirjataan lausuntoon.

Joissakin tapauksissa vakavat käytöshäiriöt saattavat aiheuttaa hevosen hylkäyksen.

OSTEOKONDROOSI (OD) / IRTOKAPPALEET NIVELISSÄ

Hevosilla saattaa kasvuhäiriöiden seurauksena esiintyä nivelissä irrallisia luu- tai rustokappaleita, tai vaurioita nivelrustossa ja sen alaisessa luussa. Tällaiset kasvuhäiriöt ovat monen tekijän seurausta, ja niiden syntyyn vaikuttavat perinnöllisten tekijöiden ohella hevosen kasvunopeus ja ruokinta sekä tiineyden aikana että varsan kasvun aikana. Tilanne on jalostuksen kannalta ristiriitainen; varhaista nopeutta pidetään ravihevosjalostuksessa etuna, mutta toisaalta nopeasti kehittyvien hevosten riski saada kasvuhäiriöitä on suurempi.

Yleisimmät kasvuhäiriöiden esiintymispaikat ovat kinnernivel, vuohisnivel (sekä taka- että etuja-lassa) ja takapolvi.

Nivelten irtokappaleet voidaan nykyään poistaa varsin helposti niveltähystyksellä eli artroskopiolla. Hevosen toipuminen leikkauksesta on yleensä nopeaa ja komplikaatiot varsin harvinaisia. Leikkaus aiheuttaa kuitenkin ylimääräisiä kustannuksia. Kaikki irtokappaleet eivät vaadi hoitoa, ja useat hevoset tekevät normaalin kilpailu-uran irtokappaleista huolimatta. Joillakin hevosilla osteokondroosi esiintyy yleistyneenä sairautena aiheuttaen muutoksia useisiin niveliin tai vaikeasteisena joissakin nivelissä. Tällöin hoitoennuste on huono. Artroskopialeikkaus jättää hyvin vähäiset arvet ja pelkkien röntgenkuvien perusteella on joskus mahdotonta sanoa, onko jostain nivelestä poistettu irtokappaleita.

Lämminveriori, jolla on todettu OD tai muita kasvuhäiriöitä nivelissä voidaan hyväksyä kantakirjaan mikäli sen suoritukset ovat riittävät. Muutokset ilmoitetaan selkeästi kantakirjalausunnossa ja ne laskevat pisteytystä.

Suomenhevosori, jolla on todettu OD tai muita kasvuhäiriöitä nivelissä voidaan hyväksyä kantakirjaan vain jos kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät. Muutokset ilmoitetaan selkeästi kantakirjalausunnossa ja ne laskevat pisteytystä sekä palkintoa.

KAVIORUSTOJEN LUUTUMA

Kaviorustoluutuman haitta-aste yksilölle vaihtelee suuresti. Lievemmat luutumat eivät yleensä haittaa hevosta, mutta vaikea-asteisena kaviorustoluutuma voi merkittävästi vaikuttaa hevosen käyttöön.

Kaviorustoluutuma on todettu selvästi perinnölliseksi sairaudeksi. Se on tammoilla selvästi yleisempää kuin oriilla.

Kaviorustoluutuman voimakkuus luokitellaan asteikolla 0-5 (Mirja Ruohoniemi 1993).

Mikäli oriin kaviorustoissa on 4-5 asteen luutuma, voidaan se hyväksyä kantakirjaan vain mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät. Kaviorustoluutuma alentaa aina pisteytystä ja palkintoa.

Lievemmät luutumat ilmoitetaan kantakirjauslausunnossa, ja ne alentavat pisteytystä.

Suomenhevostammoilla kaviorustot tutkitaan sormin tunnus-
telemalla, ja kovettumat merkitään lausuntoon. Suomenhevostammalla I palkinnon edellytyksenä on, että kaviorustojen röntgenkuvauksessa ei ole todettu voimakasta luutumaa (aste 4-5).

TARTTUVAT TAUDIT

Tarttuva kohtutulehdus (CEM) leviää helposti astutuksen tai keinosiemennyksen yhteydessä etenkin jos hygienia on puutteellinen.

CEM on oriilla täysin oireeton, mutta ori voi tartuttaa taudin tammaan astutuksen tai keinosiemennyksen välityksellä, aiheuttaen tammalle kohtutulehduksen.

Siitokseen käytettävät lämminveriorit on testattava vuosittain CEM:n varalta. Mikäli oritta ei lainkaan ole käytetty siitokseen edellisen CEM- näytteen jälkeen, ei testiä tarvitse uusia.

Keinosiemennyksellä siitokseen käytettävät suomenhevosoriit on testattava vuosittain CEM:n varalta. Keinosiemennysasemat eivät saa satunnaisestikaan käyttää oritta, jota ei ole CEM-testattu samalla siitoskaudella. Mikäli oritta ei lainkaan ole käytetty siitokseen edellisen CEM-näytteen jälkeen, ei testiä tarvitse uusia.

Mikäli perustellusti epäillään oriin levittävän tarttuvaa tautia astutusten yhteydessä, voidaan se tarvittaessa määrätä jatkokotkimuksiin sekä väliaikaiseen siitokseenkäyttökieltoon.

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut erikseen määräyksiä hevosten keinollisesta lisäämisestä ja tarttuvien tautien leviämisen estämisestä (www.mmm.fi).